

ARBEJDE OG KAPITAL.

Af E. Mørup.

Den nuværende Tilstand: Klassekamp.

Den sociale Situation, vi befinder vi os i, maa siges at staa i Klassekampens Tegn. To fjendtlige Hære staar over for hinanden, om man vil: Bourgeoisi og Proletariat.

De to store Faktorer, der er de afgørende, er i Virkeligheden paa den ene Side Arbejdet og paa den anden Kapitalen, som behersker de Produktionsmidler, der under den moderne Industrialisme er nødvendige for Arbejdet. medens Lønarbejderne gennemgaaende er besiddelsesløse og er henviste til at sælge deres Arbejdskraft. Denne betragtes principielt som enhver anden „Handelsvare“ og betales med Markedets Pris. Arbejderens Interesse bliver derfor ikke knyttet til selve Arbejdets Resultat eller til Virksomheden, alt er ham principielt uvedkommende undtagen Løn og Arbejdstid.

Saaledes var det ikke tidligere. Kobbersmedesvend Madsen fra „Genboerne“ taler med Stolthed om sit Svendestykke „med Løvefodder og Gesvejsninger“. Paa hans Tid var Arbejderen knyttet til Arbejdet med de ømmeste Baand. Vi har paa vor Fabrik en automatisk Metalhammer, som spøgende bliver kaldt „den evig-glade Kobbersmed“. Den slog for længe siden den stakkels rigtige evig-glade Kobbersmed ud. Selv om han kunde svinge fem Hamre paa een Gang, vilde han ikke kunne hamle op med sin sjælløse og geskæftige Kollega. Saaledes blev Situationen, da de store tekniske Fremskridt satte Storindustrien i Smaahaandværkets Sted. Man kan føle med den lille Haandværker, som paa een Gang blev berøvet sin Selvstændighed og sin Arbejdsglæde. Og saa maatte han endda lide den Tort at være nødsaget til at sælge sit Arbejde til „Røveren“. Han kom i første Omgang i den allerskarpeste Opposition til de for-

hadte Maskiner, som repræsenterer Kapitalen, og dette Fjendskab til Kapitalen har været varmt og levende til i Dag.

Arbejdsgiver- og Fagorganisationerne repræsenterer de to fjendtlige Magter. De har centraliseret Magtmidlerne og staar som to velorganiserede Hære kampberedte eller i aaben Kamp mod hinanden. Saaledes er som sagt Situationen, som kan karakteriseres med eet Ord: Klassekamp. Og denne er, naar alle smukke Talemaader lades ude af Betragtning, fra begge Sider dikteret ud fra økonomiske, privat-egoistiske Motiver. Den hviler paa en ubrødelig Klassesolidaritet. *Karl Marx*, som har doceret det materialistiske Livssyn i Renkultur, siger, at

„sociale Ideer og Tanker er værdiløse Utopier, saa længe
 „de udklækkes i Drømmeres Hoveder. De faar først Ud-
 „sigt til at blive virkeliggjorte, naar de tilpasser sig til
 „de givne økonomiske Forhold og ligesom udspringer af
 „disse. Virkeliggørelsen af det skønne og gode er begræn-
 „set af den økonomiske Nødvendighed. Det socialistiske
 „Samfund kommer ikke, fordi alle kommer til at indse,
 „at det er det bedste og fornuftigste, men fordi det er
 „det, som bedst vil passe til Menneskenes fremtidige
 „Livsbetingelser.“

(Knud Korst: Karl Marx og Marxismen).

Marx har sikkert Ret i sine almindelige Betragtninger med Hensyn til nye Ideer og Tanker, men der maa sættes et Spørgsmaalstegn ved Paastanden om, at det netop er den „marxistiske Socialisme“, saaledes som den i Teorien er udformet, der bedst vil passe til Menneskenes fremtidige Livsbetingelser. Marxismen hviler paa det Dogme, at Klassekampen er det uundgaaelige Middel til at faa ændret de bestaaende Forhold, og idet Marx hævder — og med Rette — at ogsaa det „borgerlige“ Samfunds økonomiske Teori var opbygget paa den Grundvold, at Egoismen, Selvinteressen, var den kraftigste og virksomste Drivfjeder i Samfundsudviklingen. Man kunde derfor ikke møde Kapitalistklassens nøgne Interesser med Kærlighed, men maatte møde denne Magt med en anden Magt, bygget paa andre Interesser. Det vil med andre Ord sige, at den socialistiske Idé, som har udkrystalliseret sig i Karl Marx's Lære, hviler paa samme Grundsætning som den kapitalistiske Idé, at det er Magten, som giver Retten, og dette er Klassekampens Motto.

Med den Marx'ske Socialisme er vi lige vidt. Vi maatte, hvis den blev indført, blot begynde forfra. Det ene er akkurat som det andet: Klasseinddeling (Kastevæsen), Klassesolidaritet, Klassekamp. Hvis der overhovedet er en Vej frem uden om Klassekampen, maa denne bekæmpes baade opad og nedad. — Men vil dette ikke være saaledes som Verden er — „en værdiløs Utopi, udklækket i Drømmeres Hoveder“? Det er de økonomiske Interesser og ikke Følelsesmomenter, der er de afgørende. Findes der da overhovedet en *Generalnævner*, hvori de modstridende økonomiske Interesser gaar op?

Et Sporskifte.

Hvis dette Spørgsmaal skal tages op til frugtbar Realitetsbehandling, maa man stille sig paa et frit og uafhængigt Stade og ikke lade sig vildlede af Standsoverleveringer eller nedarvede Dogmer. Man maa søge at frigøre sig fra den eensidige klasse-mæssige Tankegang. — Den nuværende Tilstand er som sagt Resultat af en længere Udviklingsproces, som er gaaet i en bestemt Retning. Skal der sættes nye Kræfter ind, maa der ogsaa arbejdes paa langt Sigt og efter Udviklingens Lov, men der maa bevidst etableres et Sporskifte, og man maa føre Sporet ind i Egne, hvor man øjner frugtbare Landstrækninger end dem, man befinder sig i. Men skal en saadan Fart være mulig, da maa man bevidst eller ubevidst regne med en Aandsmagt, som staar i aaben Modstrid med Klassekampens Princip. — Programtalen blev holdt for ca. 2000 Aar siden og er bleven kaldt Bjergprædikenen.

Denne Sandhed er kommen i Miskredit, fordi Kristendommen i Tidernes Løb har været taget til Indtægt for Særinteresser for de øjeblikkelige Magthavere, og man har været tilbøjelig til at tillæmpe den efter disse Særinteresser i Stedet for det omvendte. Det er dog trods alt denne Aandsmagt, der har sat sine Spor i det bedste i det moderne Samfund, men man har desværre for største Delen anvist den sin Plads ved Samfundets Ambulance, og i det økonomiske Liv har man høfligt afvist dens Tanker: Tak, vi kan selv. Men vi kan ikke selv, og derfor er den sociale Situation i Dag saaledes, at der vist ikke findes den, der vil paastaa, at det er godt, som det er.

Men er vi nu ikke inde paa den taagede Idealismes Vildspor? Jo — hvis han, der for 2000 Aar siden holdt Bjergprædikenen, var en taaget Idealist. Dr. *Fraenckel* udgav i 1888

under Pseudonymet „h—s“ nogle Samfundsstudier, hvori Spørgsmaalet om Udbyttedeling er taget op til Behandling, og hvori han begynder et Afsnit saaledes: „Kristendommen er ikke alene en Religion, den er ogsaa et socialt Program“. Men er dette rigtigt, da er dette sociale Program krænket i sin inderste Grund af det nuværende sociale Klassesystem. Enhver, der ser, at Verdens Helbredelse — ogsaa hvad Samfundsspørgsmaal angaar — er betinget af det etiske Livssyn, som Bjergprædikenen uimodsagt er det mest ophøjede Udtryk for, vil kunne gaa med til, at der ikke alene trænges til Lapperier, men til en Ordning i en ny Aand. Ligesom den nuværende Tilstand kan karakteriseres i eet Ord: Klassekamp, saaledes kan et andet Ord sættes i Stedet, som vilde give Retningslinien for det nævnte Spørgsmaal: *Samvirke*.

Der er ved at vaagne en ny Erkendelse heraf. Det var i Virkeligheden et stort Fallitbo, der skulde gøres op ved Verdenskrigens Afslutning; vi staar aabenbart ved et Vendepunkt og overfor et Valg, som antagelig vil blive afgørende for Fremtiden. I Forholdet mellem Nationerne har Spørgsmaalet fundet Sted i Tanken om Folkenes Forbund. Tonen blev slaet an i Fredstraktaten. Man vilde forsøge at sætte Retten i Magtens Sted; Verdenskrigen havde været en kostbar og alvorlig Lære. Men det sociale Spørgsmaal er nøje knyttet hertil. Det er det samme Problem, og ogsaa her staar man over for det samme Valg. Ogsaa her maa der etableres et „Folkenes Forbund“, et Samvirke til fælles Gavn. Løsenet bør ikke være: „Proletarer i alle Lande, forener Eder“. Der maa rækkes Broderhaand over Klassekløften, vi har alle Ret til en Plads i Solen. Over for dette har hvert enkelt Menneske Ansvar, enhver maa bevidst „tage sit Parti“ for eller imod. Og der maa etableres et Samarbejde paa Virkeliggørelsen af disse nye Tanker uanset Livssyn, social Stilling eller politisk Anskuelse.

Det store Samfundsproblem, Forholdet mellem Arbejde og Kapital, er efter Verdenskrigen sat paa Dagsordenen i hele den civiliserede Verden, og fra Arbejdernes Side er det formuleret som et Krav om økonomisk Demokrati. I Fredstraktaten blev ogsaa paa dette Omraade Tonen slaet an: „Arbejdet er mere end en blot og bar Handelsvare“. Det er ud fra Erkendelsen af den Uret, der — som foran nævnt — blev gjort mod Arbejdet, da de store Opfindelser i Slutningen af det 18. Aarhundrede indledede en ny Tid. Den efterfølgende Udviklings første Trin hører til de mørke Blade i Historien, og de Misbrug og de Overgreb, der da blev gjort, inden

Arbejderne gennem deres Organisationer satte sig til Modværg, var delvis værre end Neger-slaveriet. Derigennem var Kampstillingen given. Hvad Arbejderne har naaet, har de for største Delen Skridt for Skridt selv maattet kæmpe sig til, og nu har Organisationerne paa begge Sider udviklet sig saaledes, at de staar som to ret jævnbyrdige Modstandere. Det Maal, Karl Marx havde sat: at føre Kampen mod Privatkapitalen til Ende, til den ligger paa Valpladsen, maa derfor ses paa Baggrund af, at Udformningen skete under Pres af de uhyre Misbrug, Privatkapitalen paa den Tid havde Lejlighed til at gøre sig skyldig i, fordi Arbejderne fra først af stod magt- og retløse. Nu er Arbejdernes Stilling gennem deres Organisationer bleven en helt anden, og der er derfor ogsaa paa dette Punkt al Grund til at revidere de gamle overleverede Anskuelse, om nu ogsaa den socialistiske Stat efter Karl Marx's Tilsnit, hvor Staten skulde eje Produktionsmidlerne, er det forjættede Land. Jeg skal ikke komme ind paa alle de iøjnefaldende Vanskeligheder, der vilde opstaa herved, men kun pege paa dette, at Arbejdet vilde blive ved at være en blot og bar Handelsvare. Om Arbejdsgiveren hedder A/S Burmeister & Wain eller „Statens Departement for Skibsbygning“, vilde Arbejderen vistnok ikke mærke synderligt til i Praxis, og Bureaucrati, som Staten vel ikke kan sige sig fri for, vil ikke gavne Arbejderen, heller ikke i hans daglige Arbejde.

Men det var Generalnævneren, vi kom fra — den Generalnævner, hvori alle økonomiske Interesser kunde gaa op. Har da Arbejdet og Kapitalen saadanne fælles økonomiske Interesser, at det er nyttigt at tale om et Sporskifte, der skulde føre til et fredeligt og frugtbart Samarbejde? Vilde ikke før „Ulven gaa hos Lammet og Pardenen ligge hos Kiddet“ (Esaias 11, 6), før disse to — som det synes — fødte Fjender skulde finde hinanden i endrægtigt Samarbejde? Vil ikke Privatkapitalens Aag hvile paa Arbejderen, ligesom Herremandens Aag hvilede paa Bonden for ca. 150 Aar siden?

Bondereformerne: Udstykning af Jord.

Socialminister *Borgbjerg* drog en saadan Sammenligning ved sin Fremlæggelse i Foraaret af Bedriftsraadsforslaget, og det vilde maaske være nyttigt at finde en historisk Tilknytning til det, der gik for sig i de store Bondereformers Tid. Det er jo nu Femtestanden, det gælder, ligesom det dengang var Fjerdestanden. Det første, der da kan slaas fast, er dette, at

vi har gode historiske Traditioner for at løse saadanne Problemer ad fredelig Vej, og det skete paa et Tidspunkt, da der i den store Verden laa Revolution i Luften. Der var den Gang stærke Kræfter uden for Bondestanden i Bevægelse, som ud fra almindelig menneskelige Retfærdighedshensyn lagde det betydelige Lod i Vægtskaalen, da Grunden blev lagt til den nuværende gode og sunde demokratiske Ordning paa Landet af det samme Problem, som nu beskæftiger os for Byerhvervene. Det vilde være en forstandig Fremgangsmaade, om „Bourgeoisiet“ nu vilde følge denne gode Tradition over for Spørgsmaalet om økonomisk Demokrati. Det skulde da vise sig, at alle vilde være tjent dermed, ligesom det er en Kendsgerning, at baade Godsejerne og Bønderne dengang havde Fordel af Jordens Udskiftning og Udstykning. Det viste sig, at Produktiviteten steg i uanet Grad derved, at Bønderne selv fik Udbyttet af deres Arbejde.

Med disse gode Erfaringer in mente og med de særlige Forudsætninger, vi i det hele taget har frem for de store Lande, vilde der være gode Grunde til at sætte Arbejdet ind paa at fremme den fredelige Udvikling ogsaa af dette beslægtede Spørgsmaal, nu da det gælder Arbejderne — en Udvikling, der har Rod i den gode danske Muld, og som kan vokse sig stærk som et Træ, der passer til Landets Klima.

Men man vil straks indvende, at da gik Udviklingsprocessen i Retning af at selvstændiggøre de smaa Jordbrugere og at gøre dem uafhængige af Herremændene. I Industrien nødvendiggør derimod Konkurrencen en mere og mere udpræget Arbejdets Deling i Storbedrifter med moderne Maskiner, og man kan ikke skrue Udviklingen tilbage ved at vende tilbage til de gamle Produktionsmetoder, saaledes som *Gandhi* forgæves har forsøgt det i Indien. Man havde ventet sig meget af den elektriske Motor, som igen skulde kunne give den lille Mand en Chance, men man blev delvis skuffet, thi det er ikke blot Drivkraften, men hele den moderne Teknik, der er afgørende i Konkurrencen. — Bedrifternes Decentralisation er altsaa en ufarbar Vej. — Storkapitalen staar i Arbejdernes Bevidsthed som det umættelige Uhyre, der stadig ligger paa Lur for at udnytte dem. Men lad os prøve at gaa dette Raisonnement lidt efter i Sømmene. Den naturlige Kilde til Kapitaldannelse er Opsparing af Arbejde, hvad ogsaa Karl Marx hævder, men Kapitalen har en Tendens til at ophobe sig og at ville herske over Arbejdet. Kapitalen synes at være „en god Tjener, men en daarlig Herre“.

Udstykning af Kapitalen.

Men naar man nu ikke kan komme nogen Vegne med Udstykning af Bedrifterne, vilde der da ikke være en Mulighed for at udstykke Kapitalen? Ganske vist er Mammon ikke af Natur anlagt for demokratiske Ideer, men han maa jo ogsaa paa sine gamle Dage forsøge af følge med Tiden.

Lad os undersøge Forholdet i den enkelte Bedrift. Under det nuværende Lønningssystem køber Kapitalen for egen Regning Arbejdet og har hele Ansvarret, tager Gevinst eller Tab paa sin Kappe. Og man kan i og for sig ikke fortænke Kapitalen i, at den maa have Chance for ekstra Gevinst, naar den skal have Risikoen. Fik den kun almindelig Sparekasse-rente, vilde den selvfølgelig vandre i Sparekassen, hvor der intet risikeres. Derfor er det ikke givet, at Arbejdet udnyttes af Kapitalen, men Arbejderne vil føle det saadan. — Prøv følgende Tankeeksperiment: Hvis man kunde tænke sig, at alle de, der arbejder i Bedriften, fra Direktøren og nedefter, selv havde indskudt hele den ansvarlige Kapital i Forhold til den Indsats, de yder, d. v. s. i Forhold til enhver Løn, da vilde Kapitalen være uskadeliggjort. Alle de i Bedriften arbejdende Personer vilde, som Gaardmanden og Husmanden fik det ved Jordens Udstykning, have den Tilfredsstillelse at arbejde for sig selv. „Ejendomsrettens Trylleri“ vilde da forandre Arbejderen fra „Lønslave“ til Selvejer, og han vilde faa Solidaritetsfølelse sammen med alle de øvrige i Bedriften arbejdende over for Bedriftens Trivsel. Det vilde i Sandhed være et Sporskifte, som vilde aabne helt nye Perspektiver. Men for at realisere dette skulde Arbejderne være Medejere af Kapitalen, og Ulykken er netop, at Lønarbejderne gennem-gaaende er besiddelsesløse.

Udbytte- (og Risiko-)deling.

Det er dog muligt i den enkelte Bedrift, som egner sig herfor, at paabegynde en Udvikling, som gaar i Retning af den antydede „Udstykning af Kapitalen“, derved at der efter visse fastsatte Regler gives Arbejderne ud over den normale Løn en vis forud fastsat Andel af det eventuelle Overskud, der fremkommer, efter at alle nødvendige Udgifter er afholdte, og efter at den ansvarlige Kapital ogsaa har faaet sin nærmere fastsatte Rente, upaavirket af Risikomomentet. Disse Udbytte-andele bliver staaende i Virksomheden som ansvarlig

Kapital og tager for Fremtiden med den øvrige Kapital Del i Gevinst eller Tab. Det er for alle Parter baseret paa den „Selvinteresse, som er den kraftigste og virksomste Drivfjeder i Samfundsudviklingen“, men vel at mærke en Selvinteresse, som hviler paa Fællesinteresse for Bedriften, og selv om det maa siges at være en Udvikling paa langt Sigt, karakteriserer den dog et Sporskifte i den angivne Retning, idet en større og større Part af Kapitalen saaledes Aar for Aar gaar over paa Arbejdernes Hænder, forudsat at Bedriften er sund og levedygtig. Det er indlysende, at den Virksomhed, hvor en saadan Fællesinteresse for Bedriften etableres, ikke vil være daarlignst kørende.

Lad os blive i Billedet med Sporskiftet. Hvis man drejer af paa et Sidespor, kommer man ikke straks ind i nye Egne. Man maa mulig køre længe, før man mærker nogen Forandring, og dog kan man have en tryk Følelse af at bevæge sig i den rigtige Retning efter bevidst at have foretaget Sporskiftet.

Teori — Praksis.

Men er alt dette nu andet end en — maaske god og smuk — Teori, som i det praktiske Liv vil bukke under for alle de Vanskeligheder, som efterhaanden vil melde sig, naar man skal til at realisere Tanken i Praksis. Jeg kan slutte mig til Biskop *Peder Madsen*, som engang i en Diskussion, hvorunder en Modstander brugte Udtrykket: „kun en Teori“, svarede: „Jeg ved ikke noget saa praktisk som en god Teori.“ Enhver ny Tanke bliver paa Forhaand mødt med Skepsis. For at noget nyt skal kunne naa frem gennem det Frostlag af Indvendinger, som først og fremmest er til Stede ved Fødselen, maa det som Vintergæk og *Eranthis* have en uimodstaaelig Livskraft i sig, som efter Naturens Lov skal igennem og sætte sin Blomst for alles — ogsaa for Skeptikernes — Øjne. Jeg husker fra min Skoletid Historien om *Stephenson*, som havde faaet den forrykte Idé, at en Vogn skulde kunne køre paa Skinner og trække andre Vogne efter sig, alt ved Hjælp af Dampens Kraft. Til sidst sagde en af Skeptikerne: „Ja, men selv om det gik, og der kom en Ko paa Sporet, det vilde være frygteligt.“ — „Ja“, svarede *Stephenson*, „det vilde være frygteligt — for Koen!“ Nu smiler man, men det samme gentager sig i Dag, naar man staar over for de afgørende Sporskifter.

Men nu er det saa heldigt, at Tanken om en saadan Udbyttedeling ingenlunde er ny eller uprøvet, og navnlig i

England og Frankrig er den frivilligt og med Held indført i Hundreder af Virksomheder i mange forskellige individuelt prægede Former.

Der har været mislykkede Forsøg, og der skal ikke lægges Skjul paa, at der er mange Vanskeligheder og mange Faldgruber, som kan hindre, at det lykkes. Men det er muligt at undgaa disse, naar det lægges rigtigt og loyalt an. Ogsaa herhjemme er der gjort forskellige gode Erfaringer, bl. a. ved C. Schou's Sæbefabrikker og ved Holbæk Amtstidende.

Jeg skal ellers ikke her komme nærmere ind paa Systemet eller paa de Indvendinger, der kan fremføres derimod. Jeg har i mit i Fjor Efteraar paa O. Lohses Forlag udkomne Skrift: „Erfaringer om Udbyttedeling“ søgt at gøre Rede derfor, ligesom jeg deri udførligt har gjort Rede for en Plan, vi i vor Virksomhed har haft i ca. 7 Aar, og som har virket til alle Parters udelte Tilfredshed, en Plan, som er muret op paa Formaalstjenlighedens sikre Fundament, og som er levedygtig, „ikke alene fordi vi alle kom til at indse, at det var det fornuftigste og bedste, men fordi det er det, som bedst passer for vore allesammens Interesser.“ (Frit efter Karl Marx).

Det er en Plan, der i hele sit Anlæg er i Gang ad det nye Spor, og der er ingen af Parterne, der fortryder Sporskiftet. Planen har staaet sin Prøve.

Forbrugerne.

Jeg har som sagt i nævnte Skrift søgt at imødegaa de Indvendinger, der var fremkomne eller formentlig med Rette kunde fremsættes. Siden jeg skrev den nævnte Redegørelse, er der fremkommet en yderligere Indvending, som fortjener at tages op til Overvejelse.

Den kan kort udtrykkes saaledes: Det er Publikum, der betaler! Man gaar ud fra, at der ikke kan regnes med etiske Bevæggrunde, og hvis f. Eks. et Aktieselskab overvejer at indføre Udbyttedeling, vil Gennemførelsen være afhængig af, hvor vidt Aktionærene mener derigennem at kunne opnaa Fordele, som mindst kan opveje den Del af Udbyttet, man skal afgive til Arbejderne, og dette er sikkert rigtigt. Men, slutter man videre, hvis Arbejde og Kapital indgaar en saadan fredelig Forbindelse, vil der derved være fremkommen en Samfunds-faktor af stor Styrke, som vil vide — og evner — at diktere sine Betingelser. Man bruger et Billede fra Krigen, idet man

anser det for indlysende, at en krigsførende Part, der angribes fra 2 Sider, vil staa forholdsvis svagt. Kan der skaffes Fred paa den ene Front, ja ikke blot dette, men kan den ene Fjende forvandles til en Ven og Forbundsfaelle, da Vé Fjenden til den anden Side — Forbrugeren!

Samfundsmæssigt set vilde en saadan Indvending være overordentlig vægtig, hvis den maatte siges at være berettiget, men den hviler efter min Mening paa en forkert Forudsætning. Ogsaa jeg ser ganske bort fra alt andet i dette Forhold end Formaalstjenligheden, men der kan opregnes en Række Fordele ved Indførelse af Udbyttedeling, som alle kan sammenfattes i det ene: Forøgelse af Produktiviteten. Ud fra denne Begrundelse vil Varerne selvsagt ikke blive fordyrede, tværtimod er der den afgørende Forskel paa et saadant Udbytte for Arbejderne og paa et Lønningstillæg, at førstnævnte frembyder produktionsfremmende Momenter, saa det ikke vil fordyre Varerne, medens sidstnævnte ogsaa for Arbejderne let vil blive illusorisk, fordi det ufravigeligt maa bevirke Varefordyrelse, som atter kan blive Kilde til nye Lønforhøjelser, ogsaa i andre Fag, i Virkeligheden en Skrue uden Ende. Forbrugerne har ingen Fordel af, at der føres Krig inden for den enkelte Bedrifts Rammer. Her har de kun Interesse af, at der ved fredeligt Samarbejde produceres det mest mulige. Den Krig, de har Interesse i, er Krigen, der føres mellem de enkelte Bedrifter (Konkurrencen), og det er denne Krig, der vil komme til at sikre Forbrugernes Interesser, medens Friktionen mellem Kapital og Arbejde kun kan virke varefordyrende.

Tanken om Udbyttedeling er som sagt ikke ny eller uprøvet, men den synes især efter Verdenskrigen at have faaet ny Vind i Sejlene, og den fortjener at kendes indgaaende af alle, som mener, at det vilde være godt at skabe større Tilfredshed og Arbejdsglæde og at søge at indsnævre Omraadet for Krigsførelsen i det økonomiske Liv.

Ikke Organisationerne.

Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationernes Stilling til Udbyttedelingstanken har jeg gjort Rede for i ovennævnte Skrift, og jeg skal kun paa given Foranledning tilføje, at vort Firma, siden dette Skrift fremkom, atter er optaget som Medlem af „Dansk Principalforening“, som har erklæret, at man ser med Interesse paa saadanne Forsøg, som kan fremme Samarbejdet mellem Principal og Medhjælper. Herefter kan det konstateres,

at Organisationerne til alle Sider staar neutralt, afventende. Organisationsmæssigt set er man betænkelig over for Tanken om Udbyttedeling, og dette er jo naturligt, da Organisationscentrene er de to „store Hovedkvarterer“ for Krigsførelsen. Fra Arbejdsgiverside ønsker man Ensartethed i Lønningerne og er tilbøjelig til at kalde Udbyttedeling for maskeret Lønforhøjelse. Fagforeningsorganisationerne frygter, at Systemet vil svække Kampmodet og Arbejdernes Solidaritetsfølelse.

Udbyttedelings Idé gaar imidlertid ikke ud paa at svække Organisationerne. Skulde man være bange for at skabe Tilfredshed af Frygt herfor, vilde man være langt ude. Det, Udbyttedelingen vil til Livs, er ikke Organisationerne — var det Meningen, skjult eller aabenlyst, vilde Tanken være dødfødt. Det, den vil til Livs, er derimod Klassekampen, og det, den vil sætte i Stedet for Klassesolidaritetsfølelse, er fælles Solidaritetsfølelse, Samvirke, Allemandstag. Udbyttedelingen omfatter alle Grader af Arbejdere i den enkelte Bedrift i Modsetning til Landboreformerne i det 18. Aarhundrede, som lod Landarbejderne og de jordløse Husmænd i Stikken.

Det er ganske sikkert bedst for Sagens Fremgang, at begge Organisationer indtager en saadan neutral Holdning. Tog den ene Part afgjort Parti derfor, vilde den anden Part, selv om førstnævnte havde de redeligste Hensigter, automatisk komme i Opposition dertil, og da vilde Udbyttedelingen blive draget ind i den standende Strid. Udbyttedelingen vil sikkert faa større Indflydelse paa Udviklingen, naar den kan faa „et Sted, hvor den kan staa“ uden for Organisationerne. — Organisationerne har over for Udbyttedelingen været saa at sige lidt desorienterede. I deres Regnestykker plejer der ikke at forekomme Generalnævner.

Ikke Politik.

Med Hensyn til de politiske Partier er Forholdet noget lignende. Overalt blandt Udbyttedelingens Tilhængere og navnlig blandt dens Udøvere har man forstaaet, at den ikke egner sig for Lovgivningens Indblanding, hvad ogsaa Socialminister *Borghjerg* har erkendt. Det er en Sag, som ifølge sin Natur maa udvikle sig frit og utvungent, og som maa kunne tilkæmpe sig de enkelte Virksomheders Individualitet. Staten har, som „Aalborg Amtstidende“ udtrykte det, klodsede Fingre, og Erhvervslivet er et ømfindtligt Instrument. Det er i den Forbindelse interessant at læse Referatet af Folketingets Forhand-

linger i Marts Maaned i Aar, da Socialminister Borgbjergs Lovforslag om Bedriftsraad var til Behandling. Man kom atter og atter her ind paa Spørgsmaalet om Udbyttedeling, og Udtalelserne var af den Art, at „Kr. Dagblad“ ytrede Frygt for, at denne gode Sag skulde drukne i bare Enighed. I et af vore moderne Skuespil forekommer der en Digter, som har indleveret et Stykke til Teatret, og som gaar i en uhyre stor Spænding, om det nu vil blive antaget. Da Spændingen udløses, og han faar Efterretning om, at Stykket er antaget, sætter han sig udmattet paa en Stol og siger: „Aa — bare det saa ikke alligevel er noget Skidt!“ Jeg vil dog ikke gøre hans Ord til mine. Det er kun godt, at Politikerne er velvillige, naar de blot vil holde sig fra det, saa der ikke „gaar Politik“ i det.

Den praktiske Gennemførelse.

Men naar Udbyttedelingen ligger uden for Organisationernes og uden for de politiske Partiers Virkefelt, vil man da kunne vente, at den vil faa samfundsmæssig Betydning? Har Skeptikerne ikke Ret i, at det kun vil blive de enkelte Idealister, der vil praktisere Tanken?

Hvis alle var Skeptikere og Pessimister, da skete der vel overhovedet ingen Fremskridt. Det er vigtigt og nyttigt at forstaa sin Tid. Den Konservatisme, der ikke søger at sætte sig ind i det nye, at forstaa det og „to pick up the best of it“, vil ikke faa Indflydelse paa Udviklingen. Det store Nutidens Problem, hvoraf det her behandlede Emne er en Gren, er Spørgsmaalet om, hvorvidt Fremtiden skal staa i Kaprustningernes eller i Folkenes Forbunds Tegn.

Vi er tilbøjelige til at staa udenfor som Tilskuere og til at lægge Ansvaret over paa frakkeklædte Herrer ved grønne Borde, men i Virkeligheden gælder over for dette, at „enhver, som ikke er for, er imod“. Skepsis virker negativt, Tro positivt. Det er klart, at hvis ingen tror paa et Folkenes Forbund eller paa Samvirke mellem Samfundsklasserne, da vil Alverdens Resolutioner ikke ændre den nuværende Tingenes Tilstand. Altsaa, min Læser:

Du er Manden!

Initiativet ligger hos den enkelte Arbejdsgiver, og hvert vellykket Forsøg vil være en Tilskyndelse til det næste. Bevægelsen maa ske efter Sneboldsystemet, og Snebolden er begyndt at rulle.

Det første Skridt vil være, at man sætter sig indgaaende ind i Sagen, som derefter vil kunne staa Prøve igennem en grundig Overvejelse for eller mod. Man vil da erkende, at det mere er Fremsynethed end egentlig Idealitet, der kræves for at gaa i Gang dermed. Man maa kunne arbejde paa lidt langt Sigt, og det er indlysende, at den Virksomhed, der saaledes har knyttet en fast Stab af interesserede Medarbejdere til sig, vil staa godt rustet i Konkurrencen, hvad da ogsaa Erfaringen har vist.

Jeg for min Part er ved at arbejde med Sagen bleven bestyrket i min Tro paa, at der ad den Vej kan etableres et frugtbart og godt Samarbejde paa Interesséfællesskabets Grund, og jeg grunder min Tro paa Realiteter. Men det kan ikke fremhæves for stærkt, at Udbytteandelene ikke maa udbetales, men maa blive indestaaende i Virksomheden som ansvarlig Kapital, bl. a. fordi Arbejderne (og Funktionærerne) ellers ikke kan tage Svingningerne i Udbyttets Størrelse med og navnlig ikke kan tage Del i eventuelt Tab. Derved etableres det solide og varige Kompagniskab mellem Arbejde og Kapital — et Kompagniskab, som da vil befæstes fra Aar til Aar, bygget op som det er paa de fælles økonomiske Interesser.